



**Київський національний торговельно-економічний  
університет**

**Вінницький торговельно-економічний інститут**

**Бібліотека**

# **Крути: і сум, і біль, і вічна слава**

**Рекомендаційний список літератури**

**Інформаційно-бібліографічний відділ**

**Вінниця 2020**

*В полях і долах біля Крут  
Справляє поминки земля:  
Щороку маки там цвітуть  
На кров похожі звіддалля...*

Тиміш Павличенко

Щороку 29 січня в Україні відзначають День пам'яті героїв Крут – саме там у 1918 році відбувся бій, що на довгі роки став одним із символів боротьби українського народу за свободу і незалежність.

Бій під Крутами — бій, що відбувся 29 січня 1918 року на залізничній станції Крути під селищем Крути та поблизу села Пам'ятне, за 130 кілометрів на північний схід від Києва, 18 км на схід від Ніжина. Цей бій тривав 5 годин між 4-тисячним підрозділом Червоної гвардії під проводом есера Михайла Муравйова (згодом за свою жорстокість та свавілля страченого більшовиками) та загоном з київських курсантів і козаків " Вільного козацтва", що загалом нараховував близько чотирьох сотень вояків.

У той важкий і грізний час на оборону рідного краю стали лише невеликі частини ідейних борців. Юнаки (їх було тільки 300 учнів і студентів) мужньо відбивали атаки ворога, не залишаючи своїх позицій. Молоді воїни билися відчайдушно, виявляли зразки хоробрості. Сили були надто нерівні та жоден не відступив назад. Трагічна загибель студентів та бій під Крутами на довгі роки став одним із символів патріотизму і жертвності у боротьбі українського народу за свободу і незалежність України.

Подвиг українських юнаків під Крутами, що своєю кров'ю окропили святу землю в боротьбі за волю України, навечно залишиться в історії як символ національної честі. Ця героїчна й водночас трагічна подія знаменувала початок нової епохи національного пробудження українців, усвідомлення нашого права жити на власній землі та святого обов'язку — боронити її.

1. **Багацький В. В.** Історія України : підручник / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. – 3-ге вид., допов. та перероб. – Київ : Алерта, 2010. – 388 с.
2. **Бій за майбутнє України:** 29 січня – день пам'яті полеглих у бою під Крутами [Електронний ресурс] / Український інститут національної пам'яті. - Режим доступу: <https://old.uinp.gov.ua/news/bii-za-maibutne-ukraini-29-sichnya-den-pam-yati-poleglikh-u-boyu-pid/krutami?q=news/biiza-maibutne-ukraini-29-sichnya-den-pam-yati-poleglikh-u-boyu-pid-krutami>.
3. **Бій під Крутами** 29 січня 1918 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://don.kyivcity.gov.ua/content/biy-pid-krutamy-29-sichnya-1918-roku.html>.
4. **Бій під Крутами:** відомі й невідомі сторінки [Електронний ресурс] / Історична правда. - Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/research/52e92d0db9539>.
5. **Бій під Крутами:** як школярі та студенти затримали ворога і дали змогу світові визнати українську незалежність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.5.ua/suspilstvo/bii-pid-krutamy-iak-shkoliari-ta-studenty-zatrymaly-voroha-i-daly-zmohu-svitovi-vyznaty-ukrainsku-nezalezhnist-185546.html>.
6. **Бойко О. Д.** Історія України : навч. посіб. / О. Д. Бойко. – 4-те вид., допов. – Київ : Академвидав, 2012. – 704 с.
7. **Бойко О.Д.** Крути, бій 1918 [Електронний ресурс] / Енциклопедія історії України. - Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe>.
8. **Бородюк Н.** Бій під Крутами не завершився / Н. Бородюк // Урядовий кур'єр. – 2018. – 27 січ. – С. 5.
9. **Галата С.** Бій під Крутами: перемога, а не поразка / С. Галата // Освіта України. – 2019. – 4 лют. – С. 6.
10. **Головко О.** Уроки Соборності: здобути і захистити / О. Головко // Урядовий кур'єр. – 2019. – 22 січ. – С. 3.
11. **Дробович А.** Крути демонструють тяглисть нашої державності [Електронний ресурс] / Український інститут національної пам'яті. - Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/kruty-demonstruyut-tyaglist-nashoyi-derzhavnosti-anton-drobovych>.
12. **Ідеї соборності** та незалежності - цінності героїв Крут для сучасної молоді // Освіта Вінниччини. – 2017. – 27 січ. – С. 6.
13. **Історія бою під Крутами** у січні 1918 року та умови Брест-Литовського мирного договору [Електронний ресурс]. – Режим доступу. - <http://vysh.gov.ua/istoriya-boyu-pid-krutamy-u-sichni-1918-roku-ta-umovy-brest-lytovskogo-myrnogo-dogovoru>.
14. **Історія України** : навч. посіб. для підготовки до іспитів / [упоряд.: І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків]. – Київ : Центр учбової літератури, 2013. – 188 с.

15. **Кирей Р.** Бій під Крутами: як це було / Р. Кирей // Урядовий кур'єр. – 2019. – 7 лют. – С. 6.
16. **Ковтонюк І.** "Найбільша любов - життя покласти за друзів". Пам'яті Героїв битви під Крутами / І. Ковтонюк // Вінницька газета. – 2017. – 27 січ. – С. 9.
17. **Кравчук Л.** Витоки української державності / Л. Кравчук // Право України. – 2017. – № 11. – С. 9-13.
18. **Крути – бій за майбутнє** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://khoda.gov.ua/kruti-%E2%80%93-b%D1%96j-za-majbutn%D1%94>.
19. **Крути: 29 січня 1918 р.** / упоряд. О. Бойко. – Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 2017. – 96 с.
20. **Кубів С.** Століття свободи й незламності / С. Кубів // Право України. – 2017. – № 3. – С. 9-10.
21. **Кульчицький С. В.** Історія України : повний курс підготовки для вступу до вищих навчальних закладів : довідник для абітурієнтів та школярів / С. В. Кульчицький, Ю. А. Мицик, В. С. Власов. – Київ : Літера ЛТД, 2010. – 528 с.
22. **Лазарович М. В.** Історія України : навч. посіб. / М. В. Лазарович. – 2-ге вид., випр. і допов. – Київ : Знання, 2011. – 685 с.
23. **Магочій П.** Ілюстрована історія України / Павло-Роберт Магочій ; перекла з англ. С. Біленького. – Київ : Критика, 2012. – 448 с. : іл.
24. **Мацегора К.** Історія переплітає долі Героїв Крут із сучасністю / К. Мацегора // Урядовий кур'єр. – 2018. – 30 січ. – С. 2.
25. **Меморіальний комплекс «Пам'яті герої Крут»**[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://museum.cult.gov.ua/memorialnyj-kompleks-pamyati-herojiv-krut>.
26. **Михайлишин Я.** Крути. Мовою очевидців та причетних [Електронний ресурс] // Україна Incognita. – Режим доступу: <http://incognita.day.kyiv.ua/kruti-movoyu-ochevidcziv-ta-prichetnix.html>.
27. **Полонська-Василенко Н.** Історія України : від середини XVII століття до 1923 року. Т.2 / Н. Полонська-Василенко. – В 2-х т., 2-е вид. – К. : Либідь, 1995. – 608 с.
28. **Пустіва В.** Мовчазні свідки українського державотворення / В. Пустіва // Вінницька газета. – 2017. – 15 груд. – С. 10.
29. **Пустіва Г.** "Для нас, свідомих українців, єсть один український народ" / Г. Пустіва // Вінницька газета. – 2017. – 20 січ. – С. 1,3.
30. **Світлична В. В.** Історія України : навч. посіб. / В. В. Світлична. – 6-ге вид., випр. і допов. – Київ : Каравела, 2012. – 384 с.

31. **Святоцький О.** Етапи національно-визвольної боротьби українського народу / О. Святоцький // Право України. – 2017. – № 11. – С. 13-16.
32. **Сегеда Ю.** Історія повторюється... / Ю. Сегеда // Вінниччина. – 2017. – 20 січ. – С. 2.
33. **Сорока В.** "На Аскольдовій могилі український цвіт..." / В. Сорока // Освіта України. – 2018. – 5 лют. – С. 13.
34. **Тинченко Я.** У пошуках поховання крутян / Я. Тинченко // Український тиждень. – 2016. – № 4. – С. 40-42.
35. **Томенко М. В.** Україна: історія Конституції: навч. посіб. / М. В. Томенко. – Київ: Генеза, 2015. – 144 с. : іл.
36. **Україна крізь віки**: в 15-ти томах. Т. 9. Національне відродження України / авт. В. Г. Сарбей. – Київ: Альтернатива, 1999. – 336 с. : іл.
37. **Україна крізь віки**: в 15-ти томах. Т. 10. Українські визвольні змагання 1917-1921рр. / авт.: О. С. Рубльов, О. П. Реїт. – Київ: Альтернатива, 1999. – 320 с. : іл.
38. **Файзулін Я.** Україна у вогні минулого століття: постаті, факти, версії / Я. Файзулін, В. Гінда. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2015. – 351 с.
39. **Царьова К.** Історичне минуле здатне змінити реальне майбутнє / К. Царьова // Урядовий кур'єр. – 2018. – 24 січ. – С. 2.
40. **«Це одна з найвдаліших операцій української армії»**: правда і міфи про Крути [Електронний ресурс] // UA: українське радіо. – Режим доступу: <http://www.nrсу.gov.ua/news.html?newsID=92524>.
41. **Шкільник М.** Україна у боротьбі за державність в 1917-1921 рр.: спомини і роздуми / М. Шкільник; упоряд. В. Верстюк. – Київ: Видавництво "Кліо", 2016. – 512 с.
42. **Шпак В.** Кривава ціна помилок політиків / В. Шпак // Урядовий кур'єр. – 2018. – 27січ. – С. 6.
43. **Шпаргало Є.** Битва під Крутами - важливий епізод визвольних змагань 1917-1921 рр. (за джерелами фонду відділу зарубіжної україніки НБУВ) / Є. Шпаргало // Бібліотечний вісник. – 2018. – № 3. – С. 23-27.

Підготувала провідний бібліограф  
інформаційно-бібліографічного відділу Комар О.Й.